

Практика електронних петицій у встановленні регіонального політичного порядку денного

О.М. КУЖМАН

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ, Україна

Авторське резюме

Виявлено, що регіональний політичний порядок денний взаємопов'язує загальнонаціональний порядок денний з муніципальними порядками денними. Як правило, формування та встановлення регіонального політичного порядку денного здійснюється під впливом цілої групи чинників – політичної культури, політичних комунікацій, громадської ідентифікації, партійно-ідеологічних преференцій тощо. Дієвим інструментом встановлення регіонального політичного порядку денного є практика подачі і розгляду електронних петицій.

Показано, що практика електронних петицій сьогодні стала важливим елементом електронної демократії, а також інструментом донесення позиції громадян до влади. Доведено, що електронні петиції, як особлива форма колективних звернень, по суті, являють собою електронні (національні, регіональні, місцеві – у залежності від владного рівня) ініціативи, які за умов збирання необхідної кількості підписів на свою підтримку мають невідкладно розглядатися відповідним органом влади. По них обов'язково має ухвалюватися рішення або надаватися в публічний спосіб мотивована відмова. Визначено, що на регіональному рівні механізм подачі електронних петицій є дуже ефективним, оскільки він дозволяє виявляти насувні проблеми, які цікавлять мешканців певного регіону, і реагувати на них. Тим самим через електронні петиції дуже оперативно встановлюється регіональний політичний порядок денний.

Ключові слова: публічні електронні петиції; штучні масові відправлення кореспонденції; звернення громадян; громадські ініціативи; петиційна система на регіональному рівні

The practice of electronic petitions to regional political agenda-setting

O.M. KUZHMANN

Oles Honchar Dnepropetrovsk national university, Dnipropetrovsk, Ukraine

Abstract

Revealed that regional political agenda interdependence with national agenda and municipal agendas. Typically, the formation and establishment of regional political agenda is under the influence of a group of factors – political culture, political communication, public identification, party and ideological preferences etc. An effective tool for establishing regional political agenda is the practice of filing and consideration of electronic petitions.

Considered three types of electronic petitions: petitions submitted electronically (via email or the Internet indicating the initials, addresses and other identifying information); Public electronic petitions (petition recognizes the public after publication on the Internet); Public electronic petitions with additional participatory elements – such example as the opportunity to support public electronic petition filed electronically signed, participate in discussion forums that allow public debate on the issues raised by public electronic petitions.

It is shown that the practice of electronic petitions today has become an important element of e-democracy, and the tool reports the position of citizens in government. Reveals that in Ukraine except central government petitions system introduced in regional and local government. If you get an official response from the central government should collect at least 25,000 votes of support for three months, then this rule in place determined by the relevant authority. Thus, the most liberal feeder and consideration of electronic petitions introduced Dnipropetrovsk Regional State Administration (RSA). E-petition to get his head to the consideration of Dnipropetrovsk RSA, should receive only two votes of support during the period that the author of the appeal.

Proved that electronic petitions as a special form of collective appeals, in fact, represent electronic (national, regional, local – depending on the level of government) initiatives which the conditions of collecting the required number of signatures in his support are urgently considered relevant authority. For it must necessarily be made or decision given in a public way motivated refusal. It was determined that the regional feeder electronic petitions is very effective because it allows you to identify the pressing issues of interest to residents of a region, and respond to them. Thus, through electronic petition very quickly established regional political agenda.

Keywords: public electronic petitions; artificial mass sending of correspondence; appeals of citizens; civic initiatives; petitions system at the regional level

Практика электронных петиций в установлении региональной политической повестки дня

О.Н КУЖМАН

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара, г.Днепропетровск, Украина

Авторское резюме

Выявлено, что региональный политический порядок дня взаимосвязывает общенациональную повестку дня с муниципальными повестками дня. Как правило, формирование и установление региональной политической повестки дня осуществляется под влиянием целой группы факторов - политической культуры, политических коммуникаций, общественной идентификации, партийно-идеологических предпочтений и тому подобное. Действенным инструментом установления региональной политической повестки дня является практика подачи и рассмотрения электронных петиций.

Показано, что практика электронных петиций сегодня стала важным элементом электронной демократии, а также инструментом донесения позиции граждан к власти. Доказано, что электронные петиции как особая форма коллективных обращений, по сути, представляют собой электронные (национальные, региональные, местные - в зависимости от властного уровня) инициативы, которые в условиях сбора необходимого количества подписей в свою поддержку должны безотлагательно рассматриваться соответствующим органом власти. По ним обязательно должно приниматься решение или предоставляться в публичный способ мотивированный отказ. Определено, что на региональном уровне механизм подачи электронных петиций очень эффективным, поскольку он позволяет выявлять насущные проблемы, которые интересуют жителей определенного региона, и реагировать на них. Тем самым через электронные петиции очень оперативно устанавливается региональный политический порядок дня.

Ключевые слова: публичные электронные петиции; искусственные массовые отправки корреспонденции; обращения граждан; общественные инициативы; петиционная система на региональном уровне

Постановка проблеми. Політичний порядок денний є невід'ємним атрибутом демократичного політичного процесу та суспільства; являє собою політичний феномен, для якого притаманні публічність та процесуальність; проявляється через взаємодію множини інших порядків денних, які взаємопов'язані між собою та динамічно змінюються. У процесі формування та встановлення політичного порядку денного, як правило, задіюється значна кількість суб'єктів, для кожного з яких може бути встановлено власний політичний порядок денний. Враховуючи політико-територіальний поділ, в Україні формування та встановлення політичного порядку денного здійснюється на трьох вертикальних рівнях – загальнонаціональному, регіональному (обласному) і місцевому (муніципальному). З огляду на процеси децентралізації особливого значення набуває регіональний (обласний) вимір порядку денного.

Регіональний рівень є ключовою ланкою в ієрархії політичних порядків денних, оскільки саме він взаємопов'язує загальнонаціональний порядок денний з муниципальними порядками денними. Як правило, формування та встановлення регіонального політичного порядку денного здійснюється під впливом цілої групи чинників – політичної культури, політичних комунікацій, громадської ідентифікації, партійно-ідеологічних переваг тощо.

Дієвим інструментом встановлення регіонального політичного порядку денного є практика подачі і розгляду електронних петицій, яка є однією із складових механізму співпраці влади та суспільства. Зараз електронні петиції діють у понад 70 країнах світу. В Україні цей

процес розпочався ще в 2009 р. в рамках імплементації Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-учасникам з електронної демократії, проте активна фаза запровадження електронних петицій припадає на період з літка 2014 р., коли у парламенті був зареєстрований законопроект «Про право громадян ініціювати розгляд нормативних документів органами влади та місцевого самоврядування».

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемою петиційної форми участі громадянськості у прийнятті державних рішень займалися такі зарубіжні автори, як Р. Лінднер і У. Рім, а також Р. Бокхофер, М. Гарбер, Дж. Зіммерман, С. Класен, А. Макінтош, Л. Мілбрайт, Л. Моска, В. Олісзек, Т. Хірш та ін. У вітчизняній науці питання петиційної демократії досліджували В. Букач, А. Грабильніков, І. Дахова, О. Мурашин, В. Речицький, В. Тарануха, О. Чуб, а також у розрізі світового досвіду – Х. Кохалик, В. Недбай, В. Нестерович, І. Шепелін та ін.

Метою дослідження є розгляд практики подачі і розгляду електронних петицій як інструменту встановлення регіонального політичного порядку денного.

Виклад основного матеріалу. Р. Лінднер та У. Рім розрізняють такі види електронних петицій:

- електронно подані петиції (через електронну пошту чи Інтернет із зазначенням ініціалів, адреси та іншої ідентифікаційної інформації);
- публічні електронні петиції (петиція визнається публічною після опублікування в Інтернеті);

- публічні електронні петиції з додатковими учасницькими елементами – такими, наприклад, як можливість підтримати публічну електронну петицію електронно поданим підписом, участь у дискусійних форумах, які уможливають публічні дебати щодо питань, порушених публічними електронними петиціями [15, р. 3].

Уперше практику публічних електронних петицій запроваджено в 1999 р. у Великобританії на регіональному рівні, коли на сайті парламенту Шотландії було відкрито портал «E-Petitioner». На цьому ресурсі користувачі мали змогу спрямовувати свої пропозиції та звернення депутатам регіонального законодавчого органу. Можливість подачі електронних петицій депутатам Парламенту Великобританії з'явилася лише в 2006 р. Проте робота системи була оцінена негативно, і портал було закрито. Його роботу відновили в 2011 р.

Сьогодні петиційні системи на національному рівні запровадили в більшості європейських країн – Австрії, Болгарії, Німеччині, Латвії, Литві, Люксембурзі, Португалії, Словаччині, Чехії та ін. Так, у німецькому Бундестазі електронні петиції запроваджено з 2005 р. – підписи на підтримку петицій можуть збиратися як на платформі е-петицій Бундестагу, так і обговорюватися на публічних онлайн-форумах [18, р. 20].

У 2011 р. петиційна система запрацювала в США, коли на сайті президента була запущена платформа «We the People» («Ми – народ»). Початково встановлювалася мінімальна кількість підписів на підтримку петиції на рівні 5 000. У жовтні 2011 р. цей рівень було піднято до 25 000, а з 2013 р. для того, щоб петиція була розглянута президентом, за неї мають проголосувати протягом 30 днів не менше 100 000 осіб (які необов'язково є громадянами США) [13].

Незважаючи на те, що електронні петиції в США з'явилися не так давно, проте практика подачі петицій має великий досвід – громадяни з метою впливу на прийняття нормативно-правових актів мають право відправляти заяви, скарги, пропозиції поштою (в т.ч. електронною поштою), телеграфні або факсимільні повідомлення чи іншу кореспонденцію посадовим і службовим особам органів публічної влади для підтримки або невідтримки певного нормативно-правового акту. Такі повідомлення стосуються однієї теми, спрямовані на вирішення однієї проблеми [17, р. 36]. Такий прийом факхівці умовно називають «штучною ношею» чи «напишіть вашому народному обранцю» [14, р. 287]. Штучні масові відправлення кореспонденції посадові та службові особи органів публічної влади доволі часто розпізнають і не завжди піддаються їхньому впливу. Тому з метою маскування організованої громадської кампанії під природну стурбованість громадян

використовуються технології, за яких досягається «ефект спонтанності». З цією метою, наприклад, групи громадськості організують проведення різноманітних навчальних курсів у регіоні, з якого відправляються звернення до органів публічної влади та їх посадових осіб [16, р. 246]. У цілому посадові і службові особи органів публічної влади, які отримують петиції, з великою увагою ставляться до їх змісту. Вони вживають у межах своєї компетенції відповідні заходи та обов'язково дають офіційну відповідь громадянам на отримані від них петиції (детальніше див.: [8]).

Усього понад 70 країн світу започаткували власні петиційні системи, а також з кінця 2014 р. петиційна система працює і в Європарламенті. Так, у рекомендаціях Європейського Союзу з приводу електронних петицій критеріями ефективності цього інструмента виступають індикатори участі та зворотного зв'язку, рівності і включеності, інформованості та підзвітності, дебатів і впливу, а також прозорості і справедливості [11].

Петиційні системи мають або консультативний характер, коли вони просто ілюструють актуальність порушеної проблеми, або імперативний (обов'язковий) характер. Так, наприклад, у Фінляндії петиції, на підтримку яких було зібрано 50 тис. підписів, автоматично стають законопроектами, і парламент зобов'язаний їх розглядати у пріоритетному порядку. У Латвії, якщо петицію підтримали 10 000 громадян, вона обов'язково має бути включена до розгляду Сеймом.

В Україні ідею електронних петицій як способу спілкування влади і громадян було актуалізовано в 2009 році, коли Комітет Міністрів Ради Європи рекомендував усім членам розвивати електронну демократію. Конкретну реалізацію ідеї електронних петицій було здійснено в 2014-2015 рр. Так, у липні 2014 р. до розгляду українського парламенту направлено законопроект «Про право громадян ініціювати розгляд нормативних документів органами влади та місцевого самоврядування», в якому визначалися сутність електронної петиції, механізм її створення та реалізації. Проте у листопаді 2014 р. його було відкликано. У березні 2015 р. до Верховної Ради Президент України вніс законопроект, у якому запропонував внести зміни до Закону України «Про звернення громадян», щоб у громадян з'явилася можливість направлення електронних петицій. У липні парламент проголосував за зміни до Закону України «Про звернення громадян».

Змінами до ст. 5 цього закону встановлено, що особливою формою колективного звернення громадян до Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів та органів місцевого самоврядування є електронна петиція [3]. Електронна петиція як особлива форма колективного звернення громадян являє собою інноваційний

спосіб комунікації між владою і громадянами, нову форму політичної участі, одним із дієвих інструментів прямої демократії. І хоча в законі немає чіткого розрізнення електронної петиції та інших форм звернення громадян – пропозиції (зауваження), заяви (клопотання), скарги [4], проте очевидним є те, що заяви, клопотання і скарги мають одну основну мету – захист прав і законних інтересів громадян, а за допомогою пропозиції громадяни беруть участь у здійсненні влади.

Відповідно до Закону України «Про звернення громадян», пропозиції (зауваження) – це звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендації щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових та службових осіб, а також висловлюються думки щодо врегульованості суспільних відносин і умов життя громадян, удосконалення правової основи державного і суспільного життя, соціально-культурного та інших сфер діяльності держави і суспільства; заяви (клопотання) – це звернення громадян з проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією України й іншими законами їхніх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства, а також недоліки діяльності підприємств, організацій, установ незалежно від форми власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових та службових осіб, а також вираження думки щодо поліпшення їх діяльності; скарги – це звернення з вимогою про відновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, об'єднаннями громадян, посадовими та службовими особами [4].

Оскільки електронна петиція розглядається як особлива форма колективного звернення, вона має на меті вирішення найважливіших питань життєдіяльності держави та суспільства і є формою участі громадян в управлінні державними справами [2; 12]. З огляду на це, в основі електронної петиції повинна лежати пропозиція – рекомендація, порада чи думка з приводу суспільно-політичного життя. А це означатиме, що саме електронну петицію слід розглядати як один із дієвих інструментів встановлення політичного порядку денного – переліку питань, які потребують уваги органів влади (відповідно до їх компетенції та повноважень).

За загальними правилами, якщо електронна петиція, яка в установлений термін не набрала необхідної кількості голосів на свою підтримку, після завершення терміну збирання підписів розглядається як звичайне звернення громадян. Відповідно розгляд та надання відповіді на таке звернення тривають 30 днів, а не 10 як це встановлено для електронних петицій.

Також до Закону України «Про звернення громадян» було додано ст. 23-1, в якій регламентовано порядок подання та розгляду електронних петицій. Зокрема, встановлено, що написати петицію може кожен громадянин України, якщо вона не порушує низки принципів. А саме: не містить закликів до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжєтнічної, расової, релігійної ворожнечі, закликів до вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини.

28 серпня 2015 року Глава держави видав Указ «Про порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президенту України». Цим порядком встановлювалося, що електронна петиція, яка набрала не менше 25 000 підписів на свою підтримку за три місяці з дня публікації, потрапляє на розгляд Президента України, який зобов'язаний дати на неї публічну відповідь.

Сьогодні, крім центральних органів влади, петиційні системи запроваджуються в органах регіонального та місцевого самоврядування. Для отримання офіційної відповіді від центральних органів влади необхідно зібрати не менше 25 000 голосів підтримки протягом трьох місяців, а на місцях ця норма визначається відповідним органом влади.

Петиційні системи на регіональному і місцевому рівнях мають свої особливості. Так, на Волині, для розгляду Луцьким міським головою петиція має набрати 300 голосів протягом 14 днів. Також громадяни мають можливість звернутись до міськради для вирішення певної проблеми через сайт «Open city» (Відкрите місто). Ця Інтернет-сторінка була створена задовго до появи порталу електронних петицій на сайті Луцької міськради.

У лютому 2016 року петиційна система працювала на сайті Волинської облради. Тут для розгляду електронної петиції необхідно набрати 1 000 голосів протягом 30 днів. Про підтримку або непідтримку електронної петиції публічно оголошують на сайті облради. Надають відповідь на петицію не пізніше наступного робочого дня після закінчення її розгляду. Рішення оприлюднюється на сайті облради, а також надсилається у письмовому вигляді автору (ініціатору) електронної петиції [1].

Мешканцям Харкова, щоб підтримати електронну петицію або створити нову, потрібно зареєструватися у спеціальному розділі на сайті міськради (<http://petition.city.kharkov.ua>). Петиції проходять модерацію і оприлюднюються для голосування. Збирання підписів триває 90 днів. Для того щоб її розглянули у міськраді, спочатку треба було набрати 1 000 підписів, а з 23 грудня 2015 р. – 5 000 підписів [7].

На нашу думку, найбільш ліберальний ме-

ханізм подачі і розгляду електронних петицій запроваджено Дніпропетровською облдержадміністрацією (e-petition.dp.gov.ua). Портал було запущено 4 листопада 2015 року. Електронна петиція для того, щоб потрапити до розгляду головою Дніпропетровської облдержадміністрації, має отримати лише два голоси підтримки протягом періоду, що зазначає автор звернення [10].

Згідно з Порядком подання та розгляду електронних колективних звернень до голови Дніпропетровської облдержадміністрації дата оприлюднення електронного колективного звернення є датою початку збирання підписів на його підтримку. Голова облдержадміністрації невідкладно, але не пізніше ніж через три робочі дні після завершення збору підписів на підтримку електронного колективного звернення, направляє його на розгляд робочій групі з розгляду електронних колективних звернень громадян до голови облдержадміністрації. Створена робоча група не пізніше ніж через десять робочих днів після отримання електронного колективного звернення розглядає його на своєму засіданні, у разі необхідності запрошує автора звернення та залучає фахівців, спеціалістів, інших посадових осіб органів виконавчої влади і місцевого самоврядування області. За результатами розгляду електронного колективного звернення робоча група надає висновок або рекомендацію та у разі необхідності готує проект доручення чи розпорядження голови облдержадміністрації. Голова облдержадміністрації після отримання висновку або рекомендації від робочої групи щодо електронного колективного звернення з метою вирішення питань, порушених у зверненні, чи врахування поданих у ньому пропозицій, видає доручення або розпорядження у межах своїх повноважень чи виступає суб'єктом звернення до відповідного органу виконавчої влади та місцевого самоврядування [9].

Крім електронних петицій, інструментами впливу громадськості на встановлення регіонального політичного порядку денного в Україні є такі:

1. Направлення до органів місцевого самоврядування рішень загальних зборів громадян за місцем проживання з метою вирішення питань місцевого значення. Підкреслимо, органи місцевого самоврядування зобов'язуються враховувати рішення загальних зборів громадян у своїй діяльності, насамперед під час прийняття актів.

2. Ініціювання членами територіальної громади розгляду в раді (у порядку місцевої ініціативи) будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування. Місцева ініціатива, внесена на розгляд, у встановленому порядку підлягає обов'язковому розгляду на відкритому засіданні ради за участю членів

ініціативної групи з питань місцевої ініціативи.

3. Проведення територіальною громадою громадських слухань, тобто зустрічей з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть заслухати їх, порушити питання і внести пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування. Пропозиції, які вносяться за результатами громадських слухань, підлягають обов'язковому розгляду органами місцевого самоврядування. При цьому законодавець зобов'язує проводити громадські слухання не рідше одного разу на рік.

4. Направлення пропозиції, заяви чи скарги громадян до депутата місцевої ради, який повинен вжити заходів до їх своєчасного та обґрунтованого вирішення, вивчити причини, які породжують скарги громадян і внести свої пропозиції щодо їх усунення до місцевої ради, органів місцевої виконавчої влади, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян.

5. Доручення виборців про прийняття необхідного нормативно-правового акта депутату місцевої ради на зборах під час його звітів та зустрічей з територіальною громадою. Закон зобов'язує депутата довести зміст цього доручення місцевій раді або її органам, котрі після аналізу внесеної ініціативи з урахуванням матеріальних, у тому числі й фінансових можливостей, повинні прийняти відповідне рішення щодо його реалізації. Доручення виборців також враховуються при розробці планів і програм економічного й соціального розвитку відповідної території, місцевих економічних програм, складанні бюджету та при підготовці рішень з інших питань (див.: [5, ст. 8-9, 13; 6, ст. 10, 12, 17]).

Висновки. Таким чином, можна констатувати, що практика електронних петицій сьогодні стала важливим елементом електронної демократії, а також інструментом донесення позиції громадян до влади. Електронні петиції як особлива форма колективних звернень, по суті, являють собою електронні (національні, регіональні, місцеві – у залежності від владного рівня) ініціативи, які за умов збирання необхідної кількості підписів на свою підтримку мають невідкладно розглядатися відповідним органом влади. По них обов'язково має ухвалюватися рішення або надаватися в публічний спосіб мотивована відмова. На регіональному рівні механізм подачі електронних петицій дуже ефективний, оскільки він дозволяє виявляти насущні проблеми, які цікавлять мешканців певного регіону, і реагувати на них. Тим самим через електронні петиції дуже оперативно встановлюється регіональний політичний порядок денний.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Голуб М. Наскільки ефективні петиції і як це працює на Волині [Електронний ресурс] / М. Голуб // Конкурент. Ділове інтернет-видання Волині. – 2016. – 19 квітня. – Режим доступу: <http://konkurent.in.ua/news/volin/3408/naskilki-efektivni-peticiyi-i-yak-ce-pracyuye-na-volini.html>.
2. Дахова І.І. Участь громадян в управлінні державними справами: питання теорії та практики / І.І. Дахова // Форум права. – 2014. – № 3. – С. 102-109.
3. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції» від 02.07.2015 р. № 577-VIII.
4. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР.
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 28097-ВР.
6. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11.07.2002 р. № 93-IV.
7. Кіч Т. Харків у петиціях: чи допомагає онлайн-сервіс змінювати місто [Електронний ресурс] / Т. Кіч // Слобідський край. – 2016. – 21 квітня. – Режим доступу: <http://www.slk.kh.ua/news/suspilstvo/kharkiv-u-petitsiyakh-chi-dopomagaye-onlajn-servis-zminyuvati-misto.html>
8. Нестерович В.Ф. Петиційна форма впливу громадськості на прийняття нормативно-правових актів у США / В.Ф. Нестерович // Конституційне право. – 2014. – № 3. – С. 96-102.
9. Порядок подання та розгляду електронних колективних звернень до голови Дніпропетровської облдержадміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://e-petition.dp.gov.ua/Rekomendac_wodo_skladannja_elektronno_petic/.
10. Розпорядження голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації «Про подання голові облдержадміністрації електронних колективних звернень громадян та їх розгляд» від 28.10.2015 р. № Р-634/0/3-15.
11. Ружинський В. Електронні петиції: Чому варто повчитися у європейців і американців [Електронний ресурс] / В. Ружинський // ua.112. – 2015. – 29 жовтня. – Режим доступу: <http://ua.112.ua/statji/elektronni-petytsii-chomu-varto-povchytysia-u-ievropeitsiv-i-amerykantsiv-268318.html>.
12. Тарануха В.П. Петиція як історичний вид звернень / В.П. Тарануха // Держава і право. – К.: ІДП ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. – № 15. – С. 206-211.
13. Garber M. The White House Petition Site Is a Joke (and Also the Future of Democracy) [Electronic resource] / Megan Garber // The Atlantic. – 2013. – Jan 16. Regime to access: <http://www.theatlantic.com/technology/archive/2013/01/the-white-house-petition-site-is-a-joke-and-also-the-future-of-democracy/267238/>
14. Kiplinger W.M. Washington Is Like That / W.M. Kiplinger; 4th edition. – New York; London: Harper & Brothers Publishers, 1942. – 524 p.
15. Lindner R. Electronic Petitions and Institutional Modernization: International Parliamentary E-Petition Systems in Comparative Perspective / R. Lindner, U. Riehm // Journal of Democracy. – 2009. – Vol. 1 (1). – P. 1-11.
16. Milbrath L.W. The Washington Lobbyist / L.W. Milbrath. – Chicago: Rand McNally, 1963. – 431 p.
17. Oleszek W.J. Congressional Procedures and the Policy Process / W.J. Oleszek; 5th edition. – Washington, D.C.: Congressional Quarterly Inc., 2001. – 348 p.
18. Riehm U. Electronic Petitioning and Modernisation of Petitioning Systems in Europe: Final Report / U. Riehm, K. Buhle, R. Lindner. – Berlin: Office of Technology Assessment at the German Bundestag, 2014. – 300 p.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2016

REFERENCES:

1. Holub, M., 2016. Naskil'ky efektyvni petytsiyi i yak tse pratsyuye na Volyni [How effective the petition and how it works in Volyn]. Konkurent. Dilove internet-vydannya Volyni (in Ukrainian). Regime to access: <http://konkurent.in.ua/news/volin/3408/naskilki-efektivni-peticiyi-i-yak-ce-pracyuye-na-volini.html>.
2. Dakhova, I.I., 2014. Uchast' hromadyan v upravlinni derzhavnymy spravamy: pytannya teoriyi ta praktyky [The participation of citizens in public affairs: theory and practice]. Forum prava 3, 102-109 (in Ukrainian).
3. Zakon Ukrayiny «Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny «Pro zvernennya hromadyan» shchodo elektronnoho zvernennya ta elektronnoyi petytsiyi» [«On Amendments to the Law of Ukraine «On citizens' appeals» on electronic addresses and e-petitions»], 02.07.2015, № 577-VIII (in Ukrainian).
4. Zakon Ukrayiny «Pro zvernennya hromadyan» [«On citizens' appeals»], 02.10.1996, № 393/96-BP (in Ukrainian).
5. Zakon Ukrayiny «Pro mistseve samovryaduvannya v Ukrayini» [«On local government in Ukraine»], 21.05.1997, № 28097-BP (in Ukrainian).
6. Zakon Ukrayiny «Pro status deputativ mistsevyykh rad» [«On the status of deputies of local councils»], 11.07.2002, № 93-IV (in Ukrainian).
7. Kich, T., 2016. Kharkiv u petytsiyakh: chy dopomahaye onlajn-servis zminyuvaty misto [Kharkiv The petition, or online service helps change the city]. Slobids'kyu kray (in Ukrainian). Regime to access: <http://www.slk.kh.ua/news/suspilstvo/kharkiv-u-petitsiyakh-chi-dopomagaye-onlajn-servis-zminyuvati-misto.html>
8. Nesterovych, V.F., 2014. Petytsiyna forma vplyvu hromads'kosti na pryynyattya normatyvno-pravovykh aktiv u SShA [Petition form public influence on the adoption of regulations in the US]. Konstytutsiynе pravo 3, 96-102 (in Ukrainian).
9. Poryadok podannya ta roz'hlyadu elektronnykh kolektyvnykh zvernenn' do holovy Dnipropetrovs'koyi obldershadministratsiyi [The procedure for submission and review of electronic collective appeals to the head of Dnipropetrovsk regional state administration] (in Ukrainian). Regime to access: https://e-petition.dp.gov.ua/Rekomendac_wodo_skladannja_elektronno_petic/.

10. Rozporyadzhennya holovy Dnipropetrovs'koyi oblasnoyi derzhavnoyi administratsiyi «Pro podannya holovi oblderzhadministratsiyi elektronnykh kolektyvnykh zvernen' hromadyan ta yikh roz'hlyad» [«On the representation of the Head of electronic collective of citizens and their consideration»], 28.10.2015, № P-634/0/3-15 (in Ukrainian).
11. Ruzhyns'kyy, V., 2015. Elektronni petytsiyi: Chomu varto povchytysya u yevropeytsiv i amerykantsiv [Electronic petition: Why learn from the Europeans and the Americans]. ua.112 (in Ukrainian). Regime to access: <http://ua.112.ua/statji/elektronni-petytsii-chomu-varto-povchytysya-u-ievropeytsiv-i-amerykantsiv-268318.html>.
12. Taranukha, V.P., 2002. Petytsiya yak istorychnyy vyd zvernen' [The petition as historical view of appeals]. Derzhava i pravo 15, 206-211. Kyiv (in Ukrainian).
13. Garber, M., 2013. The White House Petition Site Is a Joke (and Also the Future of Democracy). The Atlantic. Regime to access: <http://www.theatlantic.com/technology/archive/2013/01/the-white-house-petition-site-is-a-joke-and-also-the-future-of-democracy/267238/>
14. Kiplinger, W.M., 1942. Washington Is Like That; 4th edition. New York; London
15. Lindner, R., Riehm, U., 2009. Electronic Petitions and Institutional Modernization: International Parliamentary E-Petition Systems in Comparative Perspective. Journal of Democracy 1 (1), 1-11
16. Milbrath, L.W., 1963. The Washington Lobbyist. Chicago
17. Oleszek, W.J., 2001. Congressional Procedures and the Policy Process; 5th edition. Washington, D.C.
18. Riehm, U., Buhle, K., Lindner, R., 2014. Electronic Petitioning and Modernisation of Petitioning Systems in Europe: Final Report. Berlin

*Кужман Олег Миколайович – здобувач
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Адреса: 49010, м. Дніпропетровськ, пр. Гагаріна, 72*

*Kuzhman Oleg M. – applicant
Oles Honchar Dnepropetrovsk national university
Address: 72, Gagarin Av., Dnipropetrovsk, 49010, Ukraine
E-mail: 1-703@i.ua*

*Кужман Олег Николаевич – соискатель
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Адрес: 49010, г. Днепропетровск, пр. Гагарина, 72*